

MARIA PILAR PEREA

EL COMPORTAMENT DE LES VOCALS TEMÀTIQUES EN ALGUNS VERBS ALGUERESOS DE LA 2a CONJUGACIÓ*

Factors d'índole política i econòmica van motivar, des del segle XIV, la presència catalana a l'Alguer, i, consegüentment, aplicant la coneguda relació entre llengua i poder, la llengua catalana s'hi importà i en va esdevenir la llengua de l'administració fins a principis del segle XVII. El castellà i, posteriorment, l'italià se succeïren en el domini de la ciutat, i deixaren l'alguerès sense suport del poder però amb el suport fidel dels seus parlants.

La transició del català importat a la varietat algueresa resultant respon *grosso modo* a un procés de canvi motivat, entre d'altres, per dos factors bàsics: el temps i l'espai. La conjuminació d'ambdós: del primer, desencadenant inaturable d'evolucions i canvis, i del segon, concretat lingüísticament en termes de substrat, adstrat i superstrat, han atorgat¹ la seva fesomia particular a aquest dialecte consecutiu. Factors humans, però, hi contribuïren en forma d'onades migratòries que responien a voluntats repobladores de caràcter politicosocial. Així, al llarg dels segles XIV i XV arriben a l'Alguer catalans de diverses procedències: barcelonins, valencians, tortosins i mallorquins (Caria 1990:34)². La davallada de població ocasionada per la pesta de 1582 motiva una altra onada, aquest cop de ligurs, provençals, sards, sicilians i napolitans (Caria 1990:35). L'alguerès, històricament, es va modelar, doncs, a partir de la llengua dels seus repobladors. És per aquest motiu que s'hi troben influències sardes, italianes i castellanques d'intensitat variable en funció del període cronològic. D'altra banda, i al marge dels seu caràcter arcaïtzant, algunes solucions alguereses, especialment de tipus fonètic, morfològic i lèxic, són compartides per altres varietats dialectals catalanes —les quals se suposa que coincideixen amb les dels antics repobladors. Així, el manteniment del fonema labiodental sonor, la conservació fonètica del grup consonàntic final de nasal més dental, la manca de desinència de la 1a persona del singular del present d'indicatiu, termes lèxics comuns, com *colgar-se*, *forqueta*, etc., o la coincidència parcial en la flexió del verb *llegir*³ amb el balear i el valencià, per posar només uns exemples, són una mostra d'idiosincràsia compartida.

Un aspecte relacionat amb la morfologia verbal —i novament compartit per algunes varietats orientals i occidentals— fa referència al

comportament de determinats verbs de la segona conjugació que en alguerès tenen tendència a passar a la tercera conjugació, per exemple, *corrir* (córrer) o *abatir* (abatre). L'objectiu del present treball és de donar compte d'aquest fet, concretar les formes verbals afectades, comparar-les amb solucions idèntiques o aproximades d'altres varietats i, en darrer terme, plantejar si aquest fenomen respon a algun tipus d'influència o es tracta més aviat d'una evolució particular.

Complementàriament, i ara des d'una altra perspectiva, la presència d'elements comuns ha fet replantejar la ubicació de l'alguerès dins la divisió dialectal del català. Caria (1990: 33) qüestiona fins a quin punt la inclusió tradicional de l'alguerès dins l'àrea oriental respon a la realitat històrica d'aquest dialecte. En concret, pel que fa a l'àmbit verbal, considera que les formes verbals alguereses semblen provenir més del valencià que del balear. Tot i que es tracta d'una temàtica complexa, el resultat d'aquest treball vol ser un element més de reflexió a l'entorn d'aquesta matèria.

1. Localització del fenomen

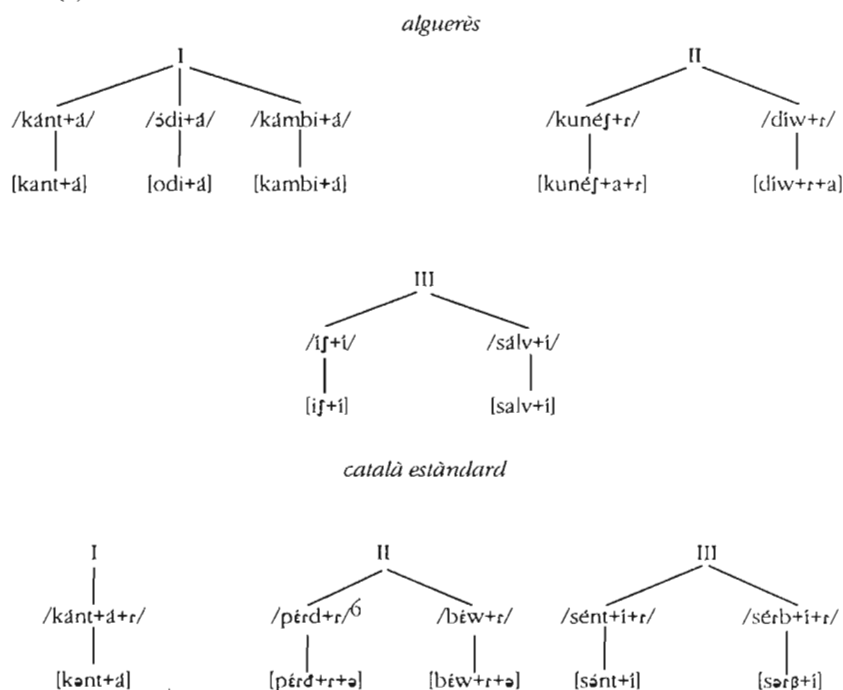
La classificació dels verbs regulars algueresos s'adapta, a grans trets, a les tres conjugacions del català estàndard. Si es té en compte la divisió tradicional⁴, que es basa en la forma de l'infinitiu, la primera conjugació és integrada pels verbs que acaben amb *-ar*, la tercera conjugació pels verbs que acaben amb *-ir*, i la segona conjugació (més problemàtica perquè acull la majoria dels comportaments irregulars) pot acabar amb *-re* —(*caure*), pronunciat [rə] en oriental i balear, [re] en occidental i valencià, [ra] en alguerès—; amb *-er* tònic —(*haver*), pronunciat [á] en oriental, [é] en occidental, [ér] en valencià, [ó] en balear, [é] en alguerès—; amb *-er* àton —(*créixer*), pronunciat [ə] en oriental i balear, [e] en occidental, [er] en valencià, [ar] o [é] en alguerès—; o amb *-r* —(*fer*), amb pronúncia del so ròtic per part del valencià i, en general, amb elisió en la resta de dialectes.

A part d'una tercera conjugació escindida, com a la resta del domini català, en verbs purs i en incoatius (*eixir* i *salvir*, respectivament) i d'una segona conjugació integrada per dues subclasses verbals, que compten amb absència o presència d'un increment de naturalesa velar (*conèixer* i *diure*), cal esmentar, com a comportament purament exclusiu de l'alguerès, una primera conjugació classificada en tres subgrups en funció de l'aparició d'un increment palatal, d'un increment velar i de l'absència d'increment (els verbs model correspondrien, respectivament, a *odiar*, *canviar* i *cantar*).

Tanmateix, un primer contacte amb l'alguerès constata que al marge d'aquestes solucions regulars hi ha una sèrie de verbs l'infinitiu dels quals discrepa de la forma estàndard —en la qual estarien integrats en la segona conjugació—, i que s'adapten a una altra conjugació pel fet que la forma de l'infinitiu compta amb una vocal tònica, l'anomenada vocal temàtica (o tema (T)), que seria precisament la 'i' que apareix en verbs de la tercera conjugació.

El resultat de segmentar morfològicament⁵ les formes infinitives modèliques esmentades, postular-ne la forma fonològica corresponent i comparar-les amb la classificació verbal del català estàndard està expressat a (1):

(1)

Fonèticament, l'alguerès no pronuncia les -r dels infinitius⁷ de la I i III conjugacions, per la qual cosa no s'inclouen en la forma subjacent. Les formes *conèixer* i *diura* mantenen la marca d'infinitiu (If) i compten, a més, amb una vocal epentètica (Ep), que en alguerès pren la forma de [a], mentre que en català central i balear adopten una [ə] i en valencià i nord-occidental, una [e] —cf. alguerès beurf[a], central i balear

heur[ə], i valencià i nord-occidental heur[e]. L'infinitiu dels verbs de la segona conjugació en alguerès i en la resta del domini català tenen el radical tònic i, per tant, no presenten una vocal temàtica.

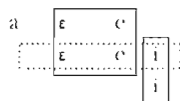
Des d'un punt de vista morfològic, les vocals temàtiques indiquen la pertinença d'un verb a una determinada classe verbal. Així, en català estàndard, les vocals pròpies de cada conjugació queden reflectides a (2):

(2)

Conjugació I CANTAR

Conjugació II PERDRE / BEURE

Conjugació II SENTIR / SERVIR

Considerant les vocals temàtiques pròpies de cada classe verbal, es pot comprovar que en català estàndard, les conjugacions I i III presenten un comportament extrem, i la II conjugació posseeix un caràcter de transició en relació amb els verbs de les altres dues classes verbals.

La distribució de les vocals temàtiques pel que fa a la II conjugació en la varietat estàndard és la següent: [é] a la 1a i 2a persona del plural del present d'indicatiu, del present de subjuntiu i de l'imperatiu (*perd[é]m*), [ê] a totes les persones de l'imperfet de subjuntiu (*begu[ê]s*) i al gerundi (*perd[ê]nt*), i, finalment, [i] a tot l'imperfet d'indicatiu (*beu[í]a*). En la I conjugació [á] és present a l'imperfet d'indicatiu (*cant[á]va*), al futur (*cant[á]rè*), al condicional (*cant[á]ria*) i a totes les formes impersonals (*cant[á]r*, *cant[á]nt*, *cant[á]t*), [é] a la 1a i 2a persona del plural del present d'indicatiu, del present de subjuntiu i de l'imperatiu (*cant[é]m*, *cant[é]u*), i, en darrer terme, [é] a tot l'imperfet de subjuntiu (*cant[é]s*). Quant a la classe III, la vocal temàtica [i] apareix de forma exclusiva en tots els contextos en què en la I conjugació apareixien [á], [é] i [ê] (*sent[í]a*, *serv[í]rè*, *sent[í]ria*, *sent[í]r*, *sent[í]nt*, *sent[í]t*, *serv[í]m*, *serv[í]u*, *sent[í]s*).

La distribució de les vocals temàtiques de l'alguerès en les tres conjugacions es recull a (3):

(3)

Conjugació I CANTAR, ODIAR, CANVIAR

Conjugació II CONÈIXER / DIURE

Conjugació II IXIR / SALVIR

A diferència de la varietat estàndard, les conjugacions II i III tenen una vocal temàtica pròpia i la conjugació II no té, per aquest motiu, el caràcter de transició. D'altra banda, la I conjugació compta amb una vocal 'e' compartida amb la II conjugació, resultat potser de la pressió analògica històrica efectuada pels verbs d'aquesta classe sobre els verbs de la I. La distribució de la vocal temàtica [é] en el paradigma dels verbs de la I conjugació és la següent: en la 1a persona del plural del

present d'indicatiu i de l'imperatiu, en la 1a i 2a persones del present de subjuntiu (*cant[é]m*) i en l'imperfet de subjuntiu (*cant[é]ssi*); la [á] apareix en la 2a persona del plural del present d'indicatiu i de l'imperatiu (*cant[á]u*) i en la resta dels casos esmentats en relació amb la varietat estàndard (*cant[á]va, cant[á]ré, cant[á]riva, cant[á]r, cant[á]nt, cant[á]t*). La vocal temàtica [í], pròpia dels verbs de la III conjugació, es distribueix de manera idèntica que en estàndard (*ix[í]va, salv[í]ré, salv[í]ria, ix[í]r, ix[í]nt, ix[í]t, salv[í]m, salv[í]u, salv[í]si*). Quant a la vocal temàtica [é] en el paradigma dels verbs de la II conjugació es distribueix en tots els contextos on l'estàndard presentava [é], [é] i [í] (*dif[é]m, digul[é]ssi, dif[é]nt, dif[é]va*). En aquesta conjugació, cap de les dues varietats presenta vocal temàtica en el futur i en el condicional, probablement com a prolongació de la derivació històrica d'aquests temps a partir de l'infinitiu (*perdr-Ø-ré, perd-Ø-ria; coneix(e)ré⁸, coneix(e)ria*). Si ara es contrasten, per exemple, les solucions *abatre* i *abati⁹*, corresponents, respectivament, a l'estàndard i a l'alguerès, i se segmenten morfològicament, s'apreciarà que la primera s'adapta al model donat per a la segona conjugació, concretament al cas de *perdre*, a diferència de la segona que es comporta clarament com un verb de la III conjugació.

(4)

Davant aquest fet, el primer que es pot sospitar és d'una possible pressió de les llengües veïnes o que han estat històricament influents sobre l'alguerès. D'altra banda, es constata que algunes d'aquestes solucions són també compartides per altres dialectes catalans, en els quals es justifica per una influència directa del castellà.

El quadre (5) presenta alguns dels verbs que sofreixen aquest fenomen en alguerès i els compara amb les respectives solucions castellana, italiana i sarda, a més de recórrer als seus orígens etimològics. El quadre (6), per la seva banda, les encara amb la corresponent solució de les varietats dialectals valenciana, balear i rossellonesa —dialectes que presenten en alguns casos la mateixa tendència.

(5)

Alguerès	Castellà	Italià	Sard ¹⁰	Llatí
abatir	abatir	abattere	abbatire~abbatiri	adbattĕre
absolvir	absolver	absolvere	assòlviri assòlvere (Martelli 1994)	absòlvĕre
abstrair	abstrae	astrarre	astràiri	ashtrāhĕre

admitir	admitir	ammettere	ammittere~ ammitiri ammitti (log. sept., Spano 30)	admĭttĕre
aparir	aparecer	apparire	apparĕssiri appàrrere /appàrriri (Martelli 1994)	aparer = aparĕre ¹¹ aparĕixer = apparĕscĕre
atrair	atraer	attrarre	attraire~attrairi	attrahĕre
batir ¹²	batir	battere	bàttere battiri (Martelli 1994)	battuĕre = battĕre
combatir	combatir	combattere	cumbattere	combattĕre
cometir	cometer	commettere	inkomittere	commĭttĕre
confundir	confundir	confondere	konfũndere	confũndĕre
contrair	contraer	contrarre	contraire~iri	contrahĕre
corrir	correr	correre	kũrrere currere (Corda 1994:78) ¹³	cũrrĕre
corrompir	corromper	corrompere	corrumpere~pire	corrũmpĕre
creixir	crecer	crescere	creschere~cire	crescĕre
debatir	debatir	dibattere	dibbàtiri	(derivat de batre)
emitir	emitir	emettere	—————	emĭttĕre
escriure ¹⁴	escrivir	scrivere	iscrĭvere iscrĭere/iri	scrĭbĕre
fundir	fundir	fondere	fũndere fundĭ (sassarès, Spano 198) fũndici/fũndere (Martelli)	fũndĕre
irrompir	irrupir	irrompere	irrũmpere/irrupiri	der. de rũmpĕre
omĭtir	omĭtir	omettere	omittere/omittiri	omnĭttĕre
permitir	permitir	permettere	permittiri/permittere	permĭttĕre
recibir	recibir	ricevere	resĭvere rezzibĭ (log. sep., Spano 345) reccire/rezzire (Martelli)	recĭpĕre
somĭtir	someter	sottomettere	suttamitere/sottomitiri	submĭttĕre
timir	temer	temere	tĩmere timĭ (log. sep., sassarès, Spano 420) tĩmere/timiri (Martelli)	tĩmĕre
vencir	vencer	vincere	bĩnchere/bĩnciri	vĩncĕre
(6)				
Alguerès	Estàndard¹⁵	Valencià¹⁶	Balear	Rossellonès
escriure~escrivir	escriure	escriure	escriure	escriure

abatir	abatre	abatir	abatre	abatre
absoldir	absoldre	absoldre	absoldre	absoldre
abstrair	abstreure	abstraure	abstreure	abstreure
admitir	admetre	admetre	admitir	admetre
aparir	aparèixer	aparèixer	aparèixer	aparèixer
atrair	atreure	atraure	atreure	atreure
batir	batre	batre-batir	batre	batre
combatir	combatre	combatir	combatre	combatre
cometir	cometre	cometre	cometre	cometre
confundir	confondre	confondre	confundir	confondre
contrair	contreure	contraure	contreure	contreure
corrir	córrer	córrer	córrer	córrer-cúrre
corrompir	corrompre	corrompre	corrompre	corrompre
creixir	créixer	créixer	créixer	créixer
debatir	debatre	debatir	debatre	debatre
emitir	emetre	emitir	emetre	emetre
fundir	fondre	fondre	fondre	fondre
irrompir	irrompre	irrompre	irrompre	irrompre
omitir	ometre	ometre	ometre	ometre
permitir	permetre	permetre	permitir	permetre
recibir	rebre ¹⁷	recibir	rebre	rebre
sotmitir	sotmetre	sotmetre	sotmetre	sotmetre
vencir	véncer	véncer	véncer	véncer

La taula (5) sembla indicar que l'italià¹⁸ no és el motivador del canvi de conjugació en alguerès. El sard, en canvi, compta amb alguns verbs que hipotèticament el poden haver arrossegat a canviar de classe verbal. És el cas de *absoldir* (assòlviri), *abstrair* (astràiri), *debatir* (dibbàtiri). Cal remarcar que el terme sard engloba, de fet, una realitat multidialectal: a grans trets, el logudorès, el sassarès, el galurès i el campidanès. Per proximitat geogràfica, els dialectes més actius en relació amb l'alguerès són el logudorès septentrional —*admitir* (ammitti), *recibir* (rezzibí), *timir* (timì)— i el sassarès —*fundir* (fundí). Martelli (1994) assenyala, a més, l'existència de nombroses alternances que podrien justificar la presència de la vocal temàtica 'i' en alguns infinitius algueresos: *abbatire-abbatiri*, *ammillere-ammittiri*, *appàrrere-appàrriri*, *attraire-attrairi*, *contraire-contrairi*, *corrumpere-corrumpire*, *creschere-crèsciri*, *iscriere-iscrìiri*, *fündici-fündere*, *irrùmpere-ir-rùmpiri*, *omillere-omittiri*, *permilliri-permillere*, *reccire-rezzire*, *sut-tamitere-sottomitiri*, *timere-timiri*, *bínchere-bínciri*.

D'altra banda, també es podria pensar en la influència del castellà¹⁹, per bé que no existeix una sistematicitat en les formes de l'infinitiu

—cf. la majoria de concordances (algunes de les quals, com s'ha vist, són coincidents amb el sard): *escrivir* (escrivir), *abatir* (abatir), *admitir* (admitir), *batir* (batir), *combatir* (combatir), *confundir* (confundir), *debatir* (debatir), *emitir* (emitir), *fundir* (fundir), *omir* (omir), *permitir* (permitir), *recibir* (recibir).

En el català peninsular i balear, el canvi de classe que experimenten aquests mateixos verbs s'atribueix, en general, a la influència del castellà. Observem, per exemple, una selecció del resultat del huidatge de la base de dades del projecte de l'Institut d'Estudis Catalans, Diccionari del Català Contemporani (DCC)²⁰ —cf. 7—, en la qual es combinen formes dialectals amb solucions pertanyents al català central motivades per la pressió castellana, fet que queda reflectit en la següent afirmació de Fabra (1925): “També devem a ella (es referereix a la influència del castellà) la substitució d'un gran nombre de verbs de la II conjugació per verbs de la III i així trobem *combatir*, *emitir*, *discurrir*, *excluir*”. Des d'un punt de vista prescriptiu, Fabra (1956:45) també assenyalava que “cal evitar curiosament de reemplaçar (com es fa sovint en la llengua parlada) certs verbs de la segona conjugació per verbs de la tercera conjugació, per exemple, *concórrer*, *ocórrer*, *recórrer*, per *concurrir*; *ocurrir*, *recurrir*; *ometre*, *emetre*, per *omir*, *emitir*; *combatre*, *rebatre*, per *combatir*, *rebatir*; *concebre*, *percebre*, per *concebir*, *percibir*; *infondre*, per *infundir*; *excloure*, *incloure*, per *excluir*; *incluir*”.

(7)

Escriure: *escribir*²¹.

Abatre: *abatir*²², *abatim*²³, *abatiria*²⁴.

Combatre: *combatir*²⁵, *combatim*²⁶, *combatiu*²⁷, *combatim*²⁸, *combatiré*²⁹, *combatiran*³⁰, *combatís*³¹, *combauria*³², *combatiu*³³ (imperatiu).

Contreure: *contrau*³⁴.

Córrer: *currir*³⁵, *corrui*³⁶, *corriu*³⁷, *corriràs*³⁸.

Créixer: *creixim*³⁹, *crèixim*⁴⁰, *creixit*⁴¹.

Debatre: *debatir*⁴², *debatim*⁴³, *debatim*⁴⁴.

Irrompre: *irrupirai*⁴⁵.

A més de la presència sistemàtica de la vocal temàtica [i] en totes les mostres, cal remarcar la seva inclusió en les formes de futur —*irrupiran* (irrompran), *combatiré* (combatré), *combatiran* (combatran), *corriràs* (correràs)⁴⁶—, i de condicional —*abatiria* (abatria)— i la substitució de la vocal temàtica [é], pròpia de la segona conjugació en l'imperfet de subjuntiu, novament per la vocal [í] —*combatís* (combatés).

La taula (6), per la seva banda, ha presentat una comparació interdialectal entre els diversos infinitius de la II conjugació. Hi ha coincidències en alguns infinitius de les varietats algueresa, balear i valenciana. La

vocal temàtica 'i', però, no apareix en alguerès només en l'infinitiu.

Pot aparèixer també en la 1a i 2a persones del plural del present d'indicatiu⁴⁷, de subjuntiu i d'imperatiu, en les formes impersonals i en l'imperfet de subjuntiu —cf. (8)—, fet que demostra que aquests verbs han esdevingut completament de la III conjugació, exceptuat el cas de *prendre*.

(8)

Alguerès ⁴⁸	pres. ind.	pres. subj.	imp. subj. ⁴⁹	imperatiu	impers.
abatir	abatim	abatim	abatissi	abatiu	abatint
	abatiu	abatiu			abatit
absolvir	absolvim	absolvim	absolvissi	absolviu	absolvint
	absolviu	absolviu			absolvit
abstrair*	abstraim	abstraim	abstraissi	abstraiu	abstraint
	abstraiu	abstraiu			abstrait
admitir	admitim	admitim	admitissi	admitiu	admitint
	admitiu	admitiu			admitit
aparir	aparim	aparim	aparissi	apariu	aparint
	apariu	apariu			aparit ⁵⁰
atrair	atraim ⁵¹	atraim	atraissi	atraiu	atraït
	atraiu	atraiu			
batir	batim	batim	batissi	batiu	batint
	batiu	batiu			batit
combatir	combatim	combatim	combatissi	combatiu	combatint
	combatiu	combatiu			combatit
cometir*	cometim	cometim	cometissi	cometiü	cometint
	cometiü	cometiü			cometit
confundir	confundim	confundim	confundissi	confundiü	confundint
	confundiü	confundiü			confundit
contrair*	contraim	contraim	contraissi	contraiu	contraïm
	contraït	contraït			contraït
corrir	corrim	corrim	corrissi	corriu	corrint
	corriu	corriu			corrit
corrompir	corrompim	corrompim	corrompissi	corrompiu	corrompint
	corrompiu	corrompiu			corrompit
creixir	creixim	creixim	creixissi	creixiu	creixint
	creixiu	creixiu			creixit
debatir	debatim	debatim	debatissi	debatiu	debaüt
	debatiu	debatiu			debatit
fundir ⁵²	fundim	fundim	fundissi	fundiu	fundint
	fundiu	fundiu			fundit
emitir	emitit	emitit	emitissi	emitiu	emitint
	emitiu	emitiu			emitit

	irrompiu	irrompiu			irrompit
omitir*	omitim	omitim	omitissi	omitiu	omitint
	omitiu	omitiu			omitit
permitir	permitim	permitim	permitissi	permitiu	permitint
	permitiu	permitiu			permitit
prendre	prenim	prenguem	preguessi	preniu	prenint
	preniu	prengueu			pres
recivir	recivim	recivim	recivissi	reciviu	recivint
	reciviu	reciviu			recivit ⁵³
remitir	remitim	remitim	renütissi	remitiu	remitint
	remitiu	remitiu			remitit
sotmitir*	sotmitim	sotmitim	sotmitissi	sotmitiu	sotmitint
	sotmitiu	sotmitiu			sotmitit
temir	temim	temim	temissi	temiu	temint
	temiu	temiu			temit
vencir	vencim	vencim	vencissi	venciu	vencint
	venciu	venciu			vencit

Els apartats següents oferiran una visió interdialectal en la qual s'indicarà la tendència a l'adopció de la vocal temàtica 'i' per part de determinats verbs de la segona conjugació de les varietats rossellonesa, valenciana i balear en alguns dels temps en què apareix en alguerès.

2. Aproximació historicodialectal

Històricament, tots els infinitius estudiats provenen de la III conjugació llatina, concretament de la subclasse l'infinitiu de la qual termina en *-ĒRE*. Un dels resultats ha estat *-er* ([ə] en oriental i balear, [e] en occidental, [er] en valencià, [ar] o [i], en alguns casos, en alguerès) i l'han adaptat els radicals verbals que en llatí acabaven amb NG, SC o RR:⁵⁴ *STRINGĒRE* > *estrènyer*, *CRESCĒRE* > *créixer*, *CURĒRE* > *córrer*.⁵⁵ Un altre dels resultats ha estat *-re* ([ə] en oriental i balear, [re] en occidental i valencià, [a] en alguerès), que pot agrupar verbs de dos tipus: 1) els procedents dels radicals que en llatí acabaven amb B, V, D o C, els quals han canviat aquestes consonants en w: *BIBĒRE* > *beure*, *CADĒRE* > *caure*; 2) els procedents dels radicals llatins que terminaven en una consonant diferent a les esmentades, o en un grup consonàntic: *RECIPĒRE* > *rebre*, *MITĒRE* > *metre*, *FUNDĒRE* > *fondre*.⁵⁶ Pel que fa al present d'indicatiu, els verbs de la classe III llatina fan les formes de 1a i 2a persona del plural en *-em* < *-ŕmus* i *-eu* < *-ŕtis* ([ém] - [éw] en ori-

ental, [ém] - [éw] en occidenta i, valencià, [ám] - [ów] en balear, [ém] - [ém] o [ím] - [íw] en alguerès). Moll (1991:151) constata que han estat substituïdes en alguns verbs per -im < -īmus, -iu < -ītis (*prenim, preniu*) i el rossellonès ho ha fet en la majoria de verbs d'aquesta classe: *creixim, planyim, entenim*.

2.1. Rossellonès

La presència de la vocal temàtica [í] en rossellonès, concretament en la 1a i 2a persones del plural del present d'indicatiu, podria atribuir-se, en principi, a una influència occitana⁵⁷. Fouché (1924:108-109), però, al marge de les solucions generals en -em i -eu, justifica aquests resultats per addició d'unes desinències analògiques -im, -iu. Explica les formes *creixim, coneixim, mereixim, pareixim, planyim, atenyim, prenim, venim, entenim, defenim, depenim*, etc. per l'acció de precises analogies: per la proporció *crei* < *crecit* : *ei* < *exit* = *eixim* < *eximus* : *creixim* (*crescimus*), etc.; *planyim* i *atenyim*, per influència de *renyim* < **ringimus*, *tenyim* < **tingimus*, etc.; *venim, entenim, prenim, defenim, depenim* per la proporció *ven* < *vendit* : *ven* < *venit* = *venim* < *venimus*: *venim* (*vendimus*), etc. Per la seva banda, *corrim* es remunta a un tipus en -imus (cf. els infinitius *cúrrer* < *currere* i *currir* < *currere*).

Aquests fenòmens i el fet que en occità mai no ha aparegut la vocal temàtica -i- en cap conjugació (Fernández González 1985:341), desmenteixen l'acció de l'occità en el canvi de conjugació. En efecte, les desinències occitanes de la 1a i 2a persones del present d'indicatiu són les següents: per a la I conjugació fa -am, -atz = *parlam, parlatz*; per a les altres, -em, -etz = *florem, floretz*. Les terminacions -em i -etz en la 1a i 2a persones del plural representen el fruit de la igualació de les conjugacions de les classes III, IV, V i VI, en les quals triomfen les desinències de la II conjugació llatina -ēmus, -etis > -em, -etz⁵⁸ (*crezém / crezetz; vezem / vezetz; volem / voletz*. Aquestes desinències van arrossegar també els verbs en -īre de la IV conjugació llatina (incoatius i no-incoatius): *dormem / dormetz, florem / floretz, partem / partetz* en lloc de **dormim / dormitz, *florim / floritz, *partim / partitz*, que no van arribar a existir mai.

2.2. Valencià

Renat i Ferris (1933:21) atribueix l'aparició de la vocal temàtica [í] en verbs de la segona conjugació, i consegüentment, el canvi de classe, a la influència del castellà. Constata que en valencià els compostos de *batre*: *abatre, debatre, rebatre, combatre* solen ser substituïts pels cas-

tellanismes *abatre*, *debatre*, *rebatre*, *combatre*, de manera que canvien a la III conjugació. D'altra banda, els compostos de *metre* menys populars solen ser substituïts per castellanismes en *-mitre*: *emetre* (per *emetre*), *transmetre* (per *transmetre*), etc. Però, en canvi, es mantenen *permetre*, *sofmetre*, etc. El verb *prendre*, juntament amb les formes *prenent*, *prenem*, *preneu* i *prenen* ("formes potser preferibles, però poc usades a València", Renat i Ferris 1933:29) presenta altres formes, clàssiques també en *-i*: *prenint*, *prenim*, *preniu*, *prenin*⁵⁹.

2.3. Balear

Moll (1993: 95) constata que, en balear, determinats verbs de la II conjugació tenen tendència a canviar de conjugació i atribueix aquest fenomen a un "vici dialectal". Així, en el llenguatge parlat, els verbs *dependre* i *pretendre* són substituïts per les formes *dependre* i *pretenir*; i conjugats com si realment el primer pertanyés a la III conjugació i el segon fos un compost de *tenir*. També considera incorrecte l'ús de les formes *admitre*, *permetre* i *confondre*. Pel que fa a les formes del verb *prendre*, *prenint* (gerundi), i les de 1a i 2a persona del plural del present d'indicatiu, *prenim* i *preniu*, tot i ser molt antigues, usades ja en l'època clàssica del català, i ser admissibles, no són preferibles a les normatives: *prenent*, *prenem*, *prenim*. En darrer terme, segons el model de *córrer* es conjuguen els seus compostos: *concurrer*, *escórrer*, *recórrer*, etc. Per aquest motiu, cal evitar les formes *concurrir*, *escurrir* i *recurrir*.

3. Comparació interdialectal

A partir d'un canvi general de conjugació verbal en alguerès per part d'alguns verbs de la segona conjugació s'ha pogut evidenciar el comportament coincident d'altres varietats dialectals en relació especialment amb certes formes d'infinitiu i de 1a i 2a persones del plural del present d'indicatiu. Tanmateix, aquestes dades no deixen de ser mostres esparses de l'acció de la vocal temàtica sobre determinats temps. Per tal d'efectuar una comparació interdialectal adient caldria posseir dades verbals paral·leles que permetessin, a més de la corresponent confrontació, la possibilitat de justificar l'adhesió de l'alguerès a una determinada àrea dialectal, almenys en relació amb aquest fet concret. Tanmateix, i a falta d'enquestes completes i actuals que recullin aquest fenomen, la següent comparació es farà a través de taules establertes en funció del temps verbal. Les dades estan extretes de *La flexió verbal en els dialectes catalans*. Es tracta del recull més complet de formes

verbals dialectals obtingut a partir de les enquestes fetes per Mossèn Antoni M. Alcover en 148 localitats al llarg dels anys 1906 i 1928. La recopilació i l'edició van córrer a càrrec de Francesc de B. Moll.

(9)

*Formes impersonals*⁶⁰

	pir.-or. ⁶¹	alguerès	nord-occ.	valencià	balear
conceixit	x				
corrir	-	x			
corrit	(alguns indrets)	x			
corrint	(alguns indrets)	x			
mereixit	x				
naixit	x				
pareixit	x				
prenint		x			Ciutadella, Ferrenies
recibir		x	(alguns indrets)	x	
recibit		x	(alguns indrets)	x	
recibint		x	(alguns indrets)	x	
remitir		x		alacantí	
remitint		x		alacantí	
remitit		x		alacantí	
rompir		x			
rompit		x			
rompint		x			
timit		x			
timint		x			

Present d'indicatiu

	pir.-or.	alguerès	nord-occ.	valencià	balear
coneixim	x				
coneixiu					
corrim	(alguns indrets)	x			
corriu					
entenim	(alguns indrets)				
entenuiu					
mereixim	(alguns indrets)				
mereixiu					
neixim	x				
neixiu					
pareixim	x				

pareixiu				
prenim	x	x	(alguns indrets)	x
preniu	x			
recibim	(alguns indrets)	x	(alguns indrets)	x
recibiu				
remitim		x		alacantí
remitiu				
rompim		x		
rompiu				
timim		x		
timiu				

Present de subjuntiu

	pir.-or.	alguerès	nord-occ.	valencià	balear
coneixim	x				
coneixiu					
corrim	(alguns indrets)	x			
corriu					
entenguem	(alguns indrets)				
entengueu					
mereixim	x				
mereixiu					
neixim	x				
neixiu					
pareixim	x				
pareixiu					
prenim	Prada				x
preniu					
recibim	(alguns indrets)	x	(alguns indrets)	x	
recibiu					
remitim		x		alacantí	
remitiu					
rompim		x			
rompiu					
timim		x			
timiu					

Imperfet de subjuntiu

	pir.-or.	alguerès	nord-occ.	valencià	balear
coneixissi/	x				

conaixessi ⁶²			
corris /	(alguns indrets)	x	
corrissi			
mereixis/	(alguns indrets)		
mereixessi			
neixis/	(alguns indrets)		
naixessi			
pareixis/	(alguns indrets)		
pareixessi			
recibira/		x	(alguns indrets) x
recivissi			
remitira/		x	alacantí
remitissi			
rompissi		x	
tímissi		x	

Imperatiu

	pir.-or.	alguerès	nord-occ.	valencià	balear
corrim	(alguns indrets)	x			
corriu					
prenim		x			x
preniu					
recibim	(alguns indrets)	x		x	
recibiu					
remitim		x		alacantí	
remitiu					
rompim		x			
rompiu					
tímiu		x			

En relació amb la vocal temàtica, les taules manifesten els següents fets:

1) Existeix una manca de coincidència entre les solucions verbals i les àrees comparades. Les coincidències que l'alguerès experimenta amb el balear i el valencià són en alguns casos diferents de les experimentades amb el rossellonès, la qual cosa sembla suggerir que es tracta de dos fenòmens diferents.

2) A València, la coincidència general es realitza amb el verb *recibir*; *remitir* es concreta en l'àrea alacantina.

3) El canvi de vocal temàtica en rossellonès afecta verbs diferents que en alguerès (*merèixer*, *nèixer*, *parèixer*).

4) Les úniques solucions totalment coincidents (exceptuant la zona nord-occidental) es limiten a *prenim* i *preniu*.

4. Conclusions

Aquest treball ha examinat dos fets diferents relacionats amb el mateix fenomen. D'una banda, la presència d'un bon nombre de verbs algueresos que han sofert un canvi de conjugació per acció de la vocal temàtica 'i'. D'una altra, la possible coincidència amb altres varietats dialectals catalanes que poden experimentar el mateix fenomen.

En relació amb el primer aspecte, en el moment de justificar la causa de l'esmentat canvi en alguerès, sembla que cal descartar una possible influència de l'italià. Per contra, les dades de (5) semblen demostrar una possible acció del castellà i/o del sard —de determinats dialectes del sard, per ser més exactes. La pressió evident d'altres llengües sobre l'alguerès ha permès de determinar i de datar en alguns casos la presència de castellanismes, sardismes i italianismes. El problema apareix quan cal discriminar entre solucions compartides, com és el cas estudiat. Sense recórrer a testimonis documentals, és difícil de precisar si l'acció prové del sard o del castellà. Històricament, si la manca d'una vocal temàtica -i- en occità ha descartat l'acció d'aquesta llengua sobre els verbs que prenen la 'i' en rossellonès, l'existència de la mateixa vocal en sard pot haver influït potser en alguerès (Cf. el quadre sinòptic de Lausberg (1966:332) que compara els resultats en diverses llengües romàniques dels verbs de la segona, tercera i quarta conjugacions llatines).

Des d'un punt de vista cronològic es fa necessari, doncs, una revisió dels textos antics que permeti una datació aproximada del fenomen. Una exploració superficial ha detectat encara *rebut*, el 1790, al *Catecisme Radicati*, però *preuint*, el 1581, al *Sínode del bisbe Baccallar* (Nughes 1991), i *promitim* i *recorrim* a tres cançons sacres alguereses "Per la seca de 1817" (Manunta 1991:9).

En general, pel que fa a la penetració de castellanismes en alguerès, hi ha dues opinions contraposades: una acció directa a través dels primers repobladors aragonesos i de l'ús oficial del castellà en el període de dominació (Manunta 1988:30) o una acció indirecta a través del sard (Blasco Ferrer 1984 i Bosch 1997). I, encara, no es pot descartar la penetració de castellanismes a través dels mateixos repobladors catalans. És innegable la influència del sard, sobretot en relació amb la fonètica i el lèxic, però també és innegable la influència del castellà. Tot i que caldria més informació per optar per una influència o per una altra, sembla, però, que el fenomen morfològic estudiat, tenint en compte el paral·lelisme amb altres dialectes catalans, podria atribuir-se més al castellà que al sard. Aquesta afirmació, però, és provisional, i caldria un aprofundiment en els textos per validar-la i una penetració en la morfologia verbal del sard —especialment del logudorès septentrional i del sassarès— per poder comparar els resultats.

Quant a la intervenció d'un fenomen espontani, Blasco (1984:136 nota 94) suggereix un fenomen de mutació condicionada de 'e' àtona en /i/ en determinats verbs "probablement al començament en verbs amb palatal en el paradigma de present [kréʃ]: [kríʃ]. Sobre la darrera forma s'ha format l'infinitiu [kríʃír], assimilat després a la II conjugació". Novament cal recórrer a fonts documentals per concretar l'abast d'aquest fenomen i per confirmar-lo.

En relació amb el segon aspecte, des d'un punt de vista interdialectal, cal distingir entre les solucions que afecten els dialectes balear i valencià, i que inclouen també la varietat central, les quals semblen respondre a una influència del castellà —cf., per exemple, la llista de Fabra en la pàgina 8 d'aquest treball— i les que afecten la 1a i 2a persones del plural del present d'indicatiu del verb *prendre*, que són compartides amb l'alguerès pel rossellonès, el valencià i el balear.

En el primer cas, la vocal temàtica té tendència a estendre's a tot el paradigma, tot substituint les vocals temàtiques pròpies de la II conjugació i omplint el buit on no existia vocal temàtica. En rossellonès no es pot pensar en una influència del castellà ni de l'occità, però sí en l'acció de certes pressions analògiques ja esmentades per Fouché. La comparació revela que els verbs afectats no sempre coincideixen amb l'alguerès, i, de fet, en rossellonès n'afecta d'altres —cf. la llista de Fouché de la pàgina 11. En aquest dialecte el fenomen de canvi de classe verbal cal vincular-lo sistemàticament a les solucions *prenim* i *preniu*.

En el segon cas, és a dir, quant a les formes *prenim* i *preniu*, *pre-nint* —qualificades com a clàssiques per Renat i Ferris (1933) i Moll (1993)—, responen, històricament, a un canvi de conjugació i, com s'ha dit, són compartides unànimement pel balear, pel rossellonès, pel valencià i per l'alguerès. Atès que la presència en els tres primers dialectes no és fruit d'una influència exògena no arriben mai a afectar completament el paradigma —cf. la taula (8): l'absència en l'infinitiu i en l'imperfet de subjuntiu manifesta una acció incompleta de la vocal temàtica. Pel que fa a la presència en l'alguerès es pot pensar en una solució importada pels primers repobladors. Cal tenir en compte, d'altra banda, que la comparació interdialectal s'ha fet des d'un punt de vista formal superficial. El tipus d'anàlisi no ha permès desenvolupar una visió interna dels diversos sistemes verbals estudiats, fet que resta pendent per a un proper estudi.

Finalment, en relació amb la filiació dialectal, aquest exemple de morfologia verbal no permet adherir l'alguerès a una determinada àrea. En tot cas, pel que fa a les coincidències —i encara de forma parcial i matisada— a més del balear i del valencià, cal tenir en compte una possible influència del rossellonès. Determinar la ubicació de l'alguerès

dins la divisió dialectal del català és una tasca interessant però àrdua, atès que aquest dialecte és el resultat de l'amalgama de les característiques fonètiques, morfològiques, sintàctiques i lèxiques de repobladors d'origen divers. En definitiva, replantejat la classificació dialectal requereix l'establiment de criteris objectius i la comparació diacrònica i sincrònica dels diversos aspectes lingüístics; en el primer cas, a través del buidatge de documents, en el segon cas, a través d'enquestes que permetin de determinar el grau de coincidència dialectal. La intuïció, en tots els casos, per bé que important, ha de ser ratificada per altres elements objectivables.

Maria Pilar Perca
Universitat de Barcelona

NOTES

* Vull expressar el meu agraïment a Josep Moran pel seu interès i per les seves valuoses observacions en l'elaboració d'aquest treball. Agraïxo també a Guido Sari i a Aldo Sari la seva paciència i la seva amical col·laboració com a informants improvisats. Aquest treball s'emmarca dins el projecte "La variació en el llenguatge. El català actual", finançat per la DGICYT PB 94-0951.

¹ I atorguen, en realitat, en un procés de present continu. Només cal pensar en la influència actual del sard (adstrat) i de l'italià (superstrat).

² Tanmateix, juntament amb catalans i valencians, arriben també aragonesos (Manunta 1988:23), dels quals es desconeix el nombre.

³ Valencià: *llig, lliges, llig, lligen*; balear: *llig* (o *lleges*), *lliges* (*llegeixes*), *llig, lligen*; alguerès: *llig, lligis, lligi, lligin*.

⁴ Palomba (1906) divideix els verbs regulars algueresos en tres conjugacions i les relaciona amb les corresponents italianes: I) verbs acabats en -a tònica (*cumprà, pultà*, etc.); II) verbs acabats en -ra, i -e tònica o en -ar (*vëndra, sabé, cunesar*, etc.); III) verbs acabats en -i tònica (*salví, murí*, etc.).

⁵ S'indiquen, només de manera general, per no allunyar-se de la temàtica tractada en aquest article, els paradigmes mòdels de la classificació verbal regular de l'alguerès. En aquest cas, la classificació es realitza no a partir de la forma de l'infinitiu sinó de la vocal temàtica —que permet d'establir la classe verbal— i de l'extensió (palatal o velar) —que permet de definir la subclasse verbal. Aquesta anàlisi descansa en la segmentació morfològica i en la classificació dels segments morfològicament rellevants. Veg. Rovira (1993) i Viaplana (1986) per al desenvolupament del marc teòric en què es basa la descripció de la morfologia verbal.

⁶ Els verbs model establerts divergeixen de l'alguerès, especialment pel que fa a la

segona conjugació, pel fet que *conèixer* en estàndard presenta una problemàtica addicional. En efecte, els verbs d'aquesta classe tenen el radical tònic, per la qual cosa no presenten una vocal temàtica. Addicionalment, i a diferència de [bɛwɾə], la marca d'infinitiu desapareix fins i tot seguida d'un pronom feble —cf. les solucions de la varietat estàndard [kəntá] - [kəntáru], però [kunéʃə] - [kunéʃəw], les quals requereixen solucions particulars. Com que el que es tracta de veure és el contrast entre absència i presència d'increment velar en aquesta conjugació, es trien com a verbs representatius *perdre* i *beure*, respectivament.

⁷ Tanmateix, Sanna (1988:17) transcriu sistemàticament la -r final dels infinitius amb la finalitat de recuperar "aquesta pronúncia més exacta" que els vells, "més preparats de nosaltres a parlar alguerès", pronunciaven i alguns encara pronuncien.

⁸ És obvi que la vocal 'e', que vincula el radical amb la marca de futur i de condicional, té una finalitat epentètica. La mateixa incorporació d'un suport vocàlic ocorre en el futur i en el condicional dels verbs de la segona conjugació en estàndard que presenten el contacte de determinats grups consonàntics amb la consonant que representa el futur —cf. *combatèran* (combatran), *perderèran* (perdran).

⁹ Pais (1970: 135-136) dóna compte indirectament d'aquest fenomen en les observacions que fa sobre els verbs de la 4a conjugació, molts dels quals prenen un increment -eix a la 1a, 2a sing., i 3 sing. plural del present d'indicatiu i de subjuntiu i a la 2a sing. i 3a del sing. pl. de l'imperatiu: *batir* (batre), *contrahir* (contreure), *fundir* (fondre), *confundir* (confondre), *comovir* (commoure).

¹⁰ S'indiquen en alguns casos les solucions més aproximades. En els diccionaris consultats (Porru 1866, Wagner 1960, Martelli 1994, i Blasco 1984) hi ha alguns verbs absents.

¹¹ *Aparer* és la forma antiga d'*aparèixer*. Es tracta de dos verbs diferents originàriament i també quant a la flexió. Ambdós pertanyen a la segona conjugació, però *aparèixer* és incoatiu. Pel fet de tenir el mateix significat, la lluita entre els sinònims es va resoldre amb el predomini final d'*aparèixer* sobre *aparer*.

¹² Alcover (1929-1932) no desenvolupa la flexió d'aquest verb perquè afirma que en alguerès no s'usa *batre*. Pais (1970), per contra, l'inclou en la seva gramàtica, així com Sanna en el *Diccionari Català de l'Alguer*.

¹³ Sembla que el sard comparteix les dues solucions. Corda (1994), en relació amb el sard logudorès, dóna compte de verbs que presenten doble forma d'infinitiu sota l'epígraf de "verbi sovraabbonanti", que prenen les desinències de diferents conjugacions. Com s'observa en els exemples, el canvi no afecta solament el pas de la segona a la tercera conjugació: *currere-cùrrere*, *godire-gòdere*, *timire-timere*, *arrivare-arrivire*, etc. Martelli (1994), de fet, presenta freqüents dobles: *currere-curriri*.

¹⁴ Manunta (1988:68) afirma que l'alguerès actual utilitza indistintament ambdós verbs.

¹⁵ En tractar-se d'una aproximació estrictament morfològica, es prescindeix en la majoria dels casos de les variants fonètiques dialectals.

¹⁶ En valencià i en balear orals la tendència al canvi de classe en alguns verbs és encara més pronunciada, com queda reflectit en alguns exemples de (7).

¹⁷ Segons el DCVB, la forma arcaica *resebre*, conservada avui en algunes localitats (Olot [reséβrə], Pallars, Urgell [reséβre], deu potser la seva vitalitat a la influència del francès *recevoir* o del castellà *recibir*.

¹⁸ La influència de l'italià sembla innegable, però, en la formació d'altres verbs:

esparir (desaparèixer) - italià *sparire*, *embastir* (embastar) - italià *imbastire*.

¹⁹ Manunta (1988:23-28) presenta una llista de castellanismes que han penetrat en l'alguerès. Hi inclou *abatir* (per abatre), *admitir* (per admetre), *combatir* (per combatre), *concluir* (per concloure), *concurrir* (per concórrer), *emitir* (per emetre), *excluir* (per excloure), *fundir* (per fondre), *incluir* (per incloure), *interrumpir* (per interrompre), *permitir* (per permetre), *recivir*, *recivir*, *recivuda* (per rebre, rebut, rebuda), *recurrir* (per recórrer), *rumpir* (per rompre), *transcurrir* (per transcórrer), *transmitir* (per transmetre), *tundir* (per tondre).

²⁰ Agraïxo profundament a Joaquim Rafel totes les facilitats rebudes per poder consultar el Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana (CTILC). Certament, la unió entre les múltiples possibilitats d'explotació que presenta la base de dades i un sistema de consulta atractiu obre un vià d'accés amplíssima a estudis lingüístics de tenor divers.

²¹ Ricard Ginebreda i Riera: *Conservació dels cereals d'un modo econòmic*, 1883

²² Joan Bergós i Massó: *Les construccions ruals a l'abast de tothom*, 1938.

²³ Marià Casas: *Esgrafiats*, 1983.

²⁴ Miquel Cuní i Martorell: *Llissons teòriques y pràcticas d'entomologia*, 1902.

²⁵ Robert Feo i García: *Agressius químics*, 1937 / Josep Mascarell i Gosp: *Amics de muntanya. Excursionisme i plantes medicinals*, 1961 / *La Nostra Terra*, Castelló de la Plana, 1913.

²⁶ Francesc Martínez i Martínez: *Còses de la meua terra. (La Marina). Segona tanda*, 1920 / Josep Puig i Cadafalch (et al.): "L'arquitectura romana a Catalunya" in *La Catalunya romànica a Catalunya*, I, 1909.

²⁷ Maria Cinta Calvet; Victòria Estaun: *La importància de les micorizses en l'agricultura*, 1985 / *El Borinot. Semanari bilingües satíric*, 11, Alcira, 1889.

²⁸ *El Borinot. Semanari bilingües satíric*, 11, Alcira, 1889.

²⁹ M. Fius i Palà: *L'incendi manresà*, 1890.

³⁰ Joan Cadevall i Diars: *Elements de botànica popular*, 1907.

³¹ Francesc Flos i Calçat: *La ensenyansa en las escolas catalanas*, 1889.

³² Josep Torras i Bages: *L'atletisme cristià*, 1910.

³³ *Presència*, 530, Girona, 1979 / *El Frare. Periodich satirich*, 6, Castelló, 1894.

³⁴ Pere Rafel Arduino: *Breve compendi de la doctrina cristiana*, 1850.

³⁵ Esteve Casaponce: *Contes vallespirencs* 1931.

³⁶ Rafael Catardi. *Rimes alguereses*, 1971 / J. Amades: *L'oliveda*, 1934 / E. Casaponce: *Contes vallespirencs* 1931.

³⁷ *La Sardenya catalana. Fulla patriòtica dels catalans d'Italià*, 1, Alguer-Barcelona, 1908.

³⁸ Caterina Albert Paradís: *Solitud*, 1905.

³⁹ E. Casaponce: *Contes vallespirencs* 1931.

⁴⁰ Rafael Catardi. *Rimes alguereses*, 1971.

⁴¹ E. Casaponce: *Contes vallespirencs* 1931.

⁴² Jaume Ramon i Vidales: *Breus observacions jurídicas sobre la organització de la família catalana*, Jochs Florals de Barcelona, 1883.

43 J. M. Benet i Jornet, 1972, teatre.

44 Salvador Sanpere i Miquel: "Aplicació de l'art a l'indústria", in *Primer Certamen Literari Celebrat en S. Martí de Provensals*, 1881.

45 *Llum d'oli*, 14, Porreres, 1981.

46 Veg. nota 8 en relació amb el paper de la vocal epentètica.

47 En altres casos, l'infinitiu alguerès no presenta cap vocal temàtica de la tercera conjugació sinó que s'adiu amb el model de la segona.

<i>Infinitiu:</i>	prende	escriure/escrivir	tendre	contendre
<i>Present indicatiu:</i>	prenim	escrivim	tenim	contenim
	preniu	escriviu	teniu	conteniu

Les solucions del present d'indicatiu de les formes *tendre* i *contendre* són coincidents en la majoria de dialectes. La discrepància rau principalment en la forma de l'infinitiu —rossellonès: *tenir* / *tenre*; oriental: *tenir* / *tindre*; occidental: *tenir* / *tindre* / *tinre*; valencià: *tindre*; balear: *tenir*.

48 Les formes marcades amb un asterisc no són gaire usades (cal remarcar que alguns d'aquests verbs formen part del lèxic culte). De vegades hi ha vacil·lació en la flexió d'alguns verbs, que poden esdevenir de la III conjugació o resta: en la II. D'altra banda, la utilització de determinats temps verbals és inhabitual (imperatiu).

49 Per raons d'espai només s'inclou la primera persona del singular.

50 *Aparit* pot alternar amb *apareixut*.

51 Totes les solucions d'aquest verb poden alternar amb les pròpies de la segona conjugació.

52 Pot utilitzar-se també la forma d'infinitiu *fondre*, i flexionar-lo com un verb de la segona conjugació.

53 *Rebut*, però, encara el 1790, al *Catecisme Radicali*.

54 A més dels verbs esmentats en alguerès, altres verbs d'aquest grup que experimenten canvi de classe són: *strĩngĕre* > *estrenyir*, *constrĩngĕre* < *constringir* (constrènyer).

55 Contràriament, alguns verbs del rossellonès, que normalment acaben en *-ir*, poden presentar també la desinència *-er*: *culler* (collir), *fúger* (fugir) *cúser* (cosir). Moll (1991:146) considera que és probable que aquesta terminació sigui secundària i analògica, ja que els respectius verbs havien passat ja en el llatí vulgar al tipus *ĪRE*. Aquesta formació és segurament analògica en alguns altres verbs rossellonesos procedents de verbs que tenien *ĪRE* ja en llatí clàssic: *ĕixer* (eixir), *sáller* (sallir), *grũnyer* (grunyar), *buller* (bullir).

56 En alguerès *recibir*, *fundir*, *convincir*, i els acabats en *-mitir*: *permitir*, *emitir*, *omitir*.

57 Per la seva banda, Maneikis i Neugaard en l'estudi de les *Vides de sants rosselloneses*, I, documenten les formes regulars *escrivem*, *escrivetz* i *vivim*, *vivetz* (pàg. 39) oposades a les modernes amb *i*: *escrivim*, *vivim*. Aquestes desinències podrien respondre a una influència de l'occità, però en el mateix text hi ha formes com *venitz* (venir) (pàg. 27) i *soferitz* (sofrir) (pàg. 124), que demostren que aquest text rossellonès coneixia la vocal temàtica *-i* almenys per a la III conjugació. Veg. també Coromines (1971: 326-327, nota 2) en relació amb el canvi de vocal temàtica de determinats verbs catalans i castellans en la llengua antiga.

⁵⁸ Fernández González (1985) atribueix l'obertura vocàlica [etz] (< etis > etz) a una possible analogia amb ěstis > etz.

⁵⁹ És curiosa l'observació de Renat i Ferris pel que fa a la 3a persona del plural, atès que aquesta forma no conté la vocal temàtica.

⁶⁰ Les formes verbals objecte de comparació poden variar per raó de la manca de sistematicitat, en alguns casos, de la recollida de dades.

⁶¹ El terme pirinenc-oriental abasta 25 localitats de l'àrea rossellonesa i del català septentrional de transició.

⁶² La segona forma correspon a l'alguerès. L'imperfet de subjuntiu de *conèixer*, *merèixer*, *nèixer*, *parèixer* no presenta la vocal temàtica 'i', a diferència del rossellonès.

BIBLIOGRAFIA

Alcover, Antoni M. i Francesc de B. Moll (1929-1932) *La flexió verbal en els dialectes catalans*, (Barcelona: *Anuari de l'Oficina Romànica de Llengua i Literatura*, II- V.

Alcover, Antoni M. i Francesc de B. Moll (1961-1969) *Diccionari català-valencià-balear* (DCVB), Palma de Mallorca: Moll. 2a. ed.

Armangué, Joan i Francesc Manunta (1993), *Doctrina cristiana. I catechismi catalani dei vescovi Radicati e Arduino Catechesi e predicazione in Alghero dal XVIII al XX secolo*, l'Alguer: La Celere Editrice.

Alibert, Louis (1976) *Gramàtica occitana*, Montpel·lier: Centre d'Estudis Occitans.

Anglade, J. (1977) *Grammaire de l'ancien provençal*, París: Klincksieck.

Blasco Ferrer, Eduardo (1984) *Grammatica Storica del Catalano e dei suoi dialetti con speciale riguardo all'Algherese*, Tübingen.

Bosch i Rodoreda, Andreu (1997) "L'alguerès i les seves relacions amb el sard", dins *Serra d'or*, núm. 451-452, pàgs. 45-46.

Budruni, Tonino (1989) *Breve storia i Alghero dal 1478 al 1720*, Alghero: Edizioni del Sole.

Caria, Rafael (1990) "L'alguerès des d'una perspectiva històrica" (1a part), *Revista de l'Alguer 1* (1990), pàgs. 33-53; (1991) (2a part), *Revista de l'Alguer 2*, pàgs. 119-133.

Ciuffo Antoni (1908) "Influències de Pitàlià y diferents dialectes sards en l'alguerès", *Actes del Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana*, Barcelona, pàgs. 170-182.

Coromines, Joan (1971) *Lletres i converses d'un filòleg*, Barcelona: Club Editor.

Corda, Francesco (1979) *Una lingua per i sardi*, Cagliari: Edizioni 3T.

Corda, Francesco (1994) *Grammatica moderna d'el sardo logudorese*, Cagliari: Edizioni della Torre.

Fabra, Pompeu (1925) *L'obra de depuració del català. Discurs llegit pel president*

Pompeu Fabra en la sessió inaugural del curs acadèmic del 1924-1925. Ateneu Barcelonès.

Fabra, Pompeu (1956) *Gramàtica catalana*, Barcelona: Teide, 12a ed.

Fernández González, José Ramon (1985) *Gramàtica històrica provençal*, Oviedo.

Fouché, Pierre (1924) *Morphologie historique du Roussillonnais*, Toulouse.

Kuen, Heinrich "El dialecto de l'Alguer y su posición en la historia de la lengua catalana", dins *Anuari de l'Oficina Romànica*, V, Barcelona, 1932, pàgs. 121-177; VII, 1934, pàgs. 41-112.

Lausberg, H. (1966) *Lingüística romànica. Morfologia*, Madrid: Gredos.

Maneikis, Ch. S i Newgaard, E. (1977) *Vides de sants rosselloneses*, I -II -III, Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana.

Manunta, Francesc (1988) *Cançons líriques i religioses de l'Alguer catalana I*, l'Alguer: La Celere Editrici.

Manunta, Francesc (1991) *Cançons líriques i religioses de l'Alguer catalana III*, l'Alguer: La Celere Editrici.

Martelli, Valentino (1994) *Vocabulario Sardo-Italiano / Italiano-Sardo*. Logudorese - Campidanese, Cagliari: Edizioni della Torre (reedició de 1930).

Moll, Francesc de B. (1991) *Gramàtica històrica catalana*, València: Universitat de València.

Moll, Francesc de B. (1993) *Gramàtica catalana*, Palma: Editorial Moll.

Nughes, Antoni (1991) *El Sínode del Bisbe Bacallar. L'Alguer. Església i societat al segle XVI*, Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

Pais, Joan (1970) *Gramàtica algueresa*, Barcelona: Barcino.

Palomba, Giovanni (1906) *Grammatica del dialetto algherese oddierno*, Sassari.

Porru, Vissentu (1866) *Dizionario sardu-italianu*, Casteddu Samperia Nazionali.

Rafel, Joaquim (director) (1996) *Diccionari de freqüències 1. Llengua no literària*, Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

Renat i Ferris, Guillem (1933) *La conjugació dels verbs en valencià*, Castelló de la Plana.

Rovira Bidegain, Jaume (1993) *Morfologia regular algueresa*, tesi de llicenciatura inèdita presentada al Departament de Llengua Catalana de la Universitat de Barcelona.

Sanna, Josep (1988) *Diccionari català de l'Alguer*, l'Alguer / Barcelona: 1988

Spano (1831-1832) *Vocabulario sardo-italiano, italiano-sardo*, Cagliari.

Veny, Joan (1984) *Els parlars catalans*, Palma de Mallorca: Editorial Moll.

Viaplana, Joaquim (1986), "Morfologia flexiva i flexió verbal catalana", *Llengua i Literatura*, 1, Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, pàgs. 385-403.

Wagner, Max Leopold (1960) *Dizionario etimologico sardo*, Heidelberg: Carl Winter - Universitätsverlag.